

Het is het wat krachteloze slot van een bundel waarin weinig zegeningen worden geteld. Een somber boek, waarin alleen het vuur van het verzet wat warmte biedt.

JO TOLLEBEEK

CYRILLE OFFERMANS, *Schipbreuk. Over kennis, cultuur en beschaving*, Cossee, Amsterdam, 2008, 259 p.

[B] **SPELEN MET DE GROTE THEMA'S.
DE POËZIE VAN KURT DE BOODT**

Beeldende kunst en poëzie hebben een lastige verhouding. Juist de laatste tijd lijkt taal een steeds belangrijker wordend medium in de kunsten, voornamelijk met wisselende resultaten. Of schrijvers daar met hun dichtelijke EHBO-koffertjes bij kunnen helpen, is de vraag. Op de jaarlijkse Poëziesomer in Watou lijken kunstwerk en gedicht zich ieder jaar autonoom tot elkaar te verhouden. Kurt De Boodt (*1969), kunstcriticus en dichter, publiceerde vier dichtbundels. Zijn debuutbundel, *En alles staat stil*, uitgegeven in de kartonreeks van uitgeverij P, is verrijkt met reproducties van werk van Fabre, Schjerfbeck en Spilliaert. De gedichten blijven opmerkelijk dicht bij de schilderijen die ze beschrijven. Ze worden gevangen door een strak rijm dat vaak de inhoud stuurt. Hoe dicht de dichter ook bij de kunst blijft, hij werkt wel meteen al met klankeffecten, zoals opvallend veel a's: "ze staat stiller dan / een staande klok / stil kan staan" en "ze poseert / als dankt ze haar bestaan / aan stilstaan." Hier en daar scheert het werk langs de kitsch, maar het toont wel vakbeheersing. "Kras me een lichaam" zegt een ets van Sam Dillemans in een gedicht dat ook *ets* heet. Veel gedichten zijn portretten en af en toe wordt een zelfportret een monoloog. Het is duidelijk wat De Boodt wil: schilderen met woorden. In dit keurslijf komt zijn woordspelerigheid wat flauw uit. "Trek een lijn, van rand / tot onderkant, van zij- / tot hijkant." De bundel kent wel de verwachting dat de dichter uit het keurslijf zal breken: "van jouw / prinsesje tot een besje, / proef ik rotte pruimen." En de slotregels van de bundel liegen er niet om: "Het teken moordt, / de mens is woord."

In zijn tweede bundel *Moules belges* wordt zijn poëzie functioneler en aanwijzender ten opzichte van de kunst. Duchamp en Broodthaers passeren de revue. Kurt De Boodt maakt zich iets meer los, maar de gedichten hebben de kunstwerken nog nodig. De anatomische venus, ofwel de vrouw met zichtbare ingewanden in het biologielokaal, spreekt: "niet ik geef mij, de wetenschap geeft mij vrij." Tussen aanhalingstekens laat De Boodt telkens een paar strofen lang een schilderij spreken, waarna hij zelf in enkele regels commentaar geeft. Even verzet hij zich daarin tegen zijn kunsteducatie: "Nee, Florence, ik ben er nog niet geweest." Sommige wendingen doen te veel aan kunstjargon denken: "vastgevroren in zijn bewaarpose". "zij ziet mij zien" klinkt aardig, maar "streel me wakker in gestilde taal" is op het randje, alsof het kunstwerk de dichter wil behagen zoals het model de schilder. Verderop distantieert De Boodt zich hiervan, als "weer een gek / zich verbeeldt / beelden te hebben / zien spreken." Pas na een citaat van de rockband Nirvana gooit hij het over een andere boeg. De dichter deelt zijn voornaam met de voorman van die groep, die zich in 1996 van het leven beroofde, en dat zullen we weten ook. Met lef wordt het onderwerp van een oudere broer beetgenomen, die met stoppels en brute kracht zijn kinderbelevingen binnendendert.

"Het oog ziet zich zien" is wel weer een taaie en wat te bekende wending, en ook "onder zijn beeld dealt een punk verveling" heeft te lijden aan beeldspraak, al zijn we er wel mee uit de mal van het schilderij gestapt. "Schrik niet, ik sta enkel vogels te verschrikken" is een rake formulering. Het moet gezegd, Kurt De Boodt weet wel waar hij het over heeft waar het de kunst betreft: "de maker lacht, hij houdt de verbeelding aan de macht". Even lijkt hij het evenwicht te vinden tussen kunst en werkelijkheid, in het gedicht *2x0*:

En dan elkaar volmaken als in een droom
maar dan in het echt, zoals een bolle buik doet
met holte, haar vullen tot volte.

Hangbrug gehaakt tussen twee keer niks.

Als illusionist met werkelijke assistente,
het hoofd koel houden, diep inademen,
zich zo ver mogelijk uitstrekken en
zweven, zweven, zweven.

Tot leegte overstroomt.

De bundel eindigt, na een aantal gedichten die
aan kinderliedjes doen denken, met de serie
Het begin van de wereld waarin de dichter een ei
toespreekt: “Tast ik naar jou, bots ik op buik”.
In negen gedichten rolt het ei alle kanten op, langs
pixels en embryo’s, en lijkt de dichter de oerbron
van het al te zoeken.

Hij lijkt wel vaker zo’n exercitie aan te gaan.

De derde bundel *Anselmus*, vernoemd naar een verre
voorvader van De Boodt, is met stip de meest com-
plexe bundel in zijn voorlopige oeuvre. “Dit zaakje
spit ik uit”, wordt ons toegeroepen in het openings-
gedicht *Waarschuwing*. In *Nawoord* lezen we direct
daarop hoe de driejarige dochter van de dichter het
manuscript onder handen nam. We krijgen dus niet
alles onder ogen. Kurt De Boodt heeft zijn toon ver-
hard, zoveel is duidelijk. De beeldende kunst is verla-
ten, maar een bewust aangebracht perspectief blijft
aanwezig:

Dat je het eigen hoofd niet ziet.
Enkel onder zonder wolkjes
dromen zich voor je afspiegelen.
Schaduw van het idee “hoofd”.

Dat juist deze gedachte je
door het hoofd speelt,
je nog even gegund is
als een laatste wens.

Veel van de bundel is in de gebiedende wijs geschre-
ven, maar of de dichter nu zijn kind, de lezer of zijn
eigen voet toespreekt is niet altijd even duidelijk. Het
“zaakje” dat de dichter uitspit, is tamelijk veelledig.
Voorvader Anselmus was alchemist en maakte “*drie
boucken met blommen, beesten endhe voghelen*”. Kurt
praat daar vier eeuwen later tegen terug. Die onder-
neming klinkt een beetje als Jotie ‘t Hooft die staat te
brullen dat hij zijn eigen grootvader is. Een nabijere
referentie is het werk van Peter Holvoet-Hanssen,
dat vaak uit een zekere enscenering voortkomt en

waarbij een bundel in het teken van een project staat.
Anselmus staat voor een reeks in de derde bundel van
De Boodt, maar omdat de bundel ernaar vernoemd
is, krijg je de neiging ook de andere gedichten
daaraan te relateren. En dat gaat niet. De telepathische
gesprekken met de voorvader worden snel overboord
gekieperd. “langspeelplaat is gaatje zoek. / Mexicaan
holt achter hoed” sprint de dichter verder. Net als in
de vorige bundel is er een reeks kinderrimpjes.
Daartegenover een serie *Waakliedjes* met griezelig
wakkere gedichten waarin tamelijk expliciete enge
spreekjes opgedist worden. Genre Calimero smeekt
uit het ei gezogen te worden door een buizerd.
Er zijn gedichten over Brussel, waar Kurt De Boodt
werkt. En heel even is er rust in de bundel:
“Museum sluit. U gelieve zich / naar de uitgang
te begeven. // Lichten uit, waaklamp aan. / Man
hervindt hoofd in raam.”

Pas na lectuur van de vierde bundel, *Waarop de
klok ontwaakt*, besef ik in hoeverre *Anselmus* een
overgang is geweest. De dichter heeft al doende met
taal leren spelen. Het eerste gedicht heeft meteen
een verrassende vorm die de lezer de keuze laat
tussen voltooide tijd en tegenwoordige tijd. Kurt De
Boodt (“rekrut K”) dicht duizelingwekkend in deze
bundel. “Kunt u uit strotten / hoofden een sonate /
schrappen uit schroot / hopen een symfonie”
vraagt hij zijn lezer. Zijn *Manifest* lijkt naar Dada te
verwijzen: “de kunst is in beweging blijven / alles
willen tegelijk en wel nu” en ook “achter / hocus
pocus aan van dol / gedraaid bestaan.” Dat doldraaien
lijkt op zijn regels te gaan slaan, en zo wordt zijn
poëzie lijdend voorwerp. Dada betekent vooral hulde
brengen aan de lelijkheid. Kurt De Boodt doet dat
slim en behendig. “De orang-oetang is al dat er
staat / niet wat er staat gedoe moe” verraadt een
onvrede die hij met veel van zijn leeftijdgenoten deelt
over de quasi-diepzinnigheid van poëzie. Het werk
van Kurt De Boodt is in belangrijke mate licht
geworden, hij beheerst zijn gekkigheid beter dan
voorheen, en dat kan de winst zijn van niet twee jaar
maar vier jaar over een bundel te doen. “de laatste
mens is een kunstwerk” laat hij zijn volgende
alter ego “kolonel K.” zeggen. Ook de kinderliedjes
zijn er weer: “Blaa! Blaa! Buiten ontploft / een
omgevallen schaap”. In *Het dichtertje* knipoogt hij al
of niet bewust naar Baudelaire, die in *Het spleen van
Parijs* een dichter zijn aureool laat verliezen op een

drukke verkeersweg en dat eigenlijk wel prima vindt, zich verkneukelend over het feit dat een of andere “slechte dichter” hem vindt en op het hoofd zet. Sommige gedichten aan collega’s opgedragen zijn wat te particulier. Opvallend vaak verandert Kurt De Boodt van toon in deze gedichten: “Kwijnt weg gij nieuwe mensch die snoeft in troep en keft om orde” valt hij onverwachts uit. Een pagina later is het de beurt aan de slotreeks, *De nieuwe mens*. Daarin wordt duidelijk wat Kurt De Boodt doet: spelen met grote thema’s. Of het nu het ei is, of de oerknal, De Boodt vindt het graag uit. “Om en om wentelt in haar schoot een kleine / lieve revolutie.” De stroom lijkt uit te vallen en weer aan te schieten: “slaan wekkers aan op klokslag nul uur nul.” Hij heeft een voorkeur voor kreten als “wauw” en “rhaaaauw”. “De nieuwe mens is opgestaan, nooit was de toekomst als weleer.” Wat op het eerste gezicht kreten lijken, weet hij wel degelijk vorm te geven. Nu wordt de inmiddels zo oude Rimbaud geparafraseerd: “Men behoort absoluut eigentijds te zijn.” Apparaten zijn nodig om “levens op te liften tot stil stemmende vergezichten.” En een einde is natuurlijk ook een nieuw begin: “Na maanden coma struikelen over de bedrading / voelen dat je er nog bent en bloeden kan.” Dan lijkt de bundel uit te zijn maar volgt er een bladzijde verder nog een cursief sonnet dat bestaat uit regels uit de veertien voorafgaande gedichten, die opnieuw perfect in elkaar passen. Rare hedendaagse rederijker, die Kurt De Boodt.

ERIK LINDNER

KURT DE BOODT, *Waarop de klok ontwaakt*,

Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2008, 64 p.

KURT DE BOODT, *Anselmus*, Lannoo, Tielt, 2004, 64 p.

KURT DE BOODT, *Moules belges*, Lannoo, Tielt, 2002, 64 p.

KURT DE BOODT, *En alles staat stil*, Uitgeverij P, Leuven, 2000, 48 p.

[B] STRUIKELEND DOOR HET LEVEN. PERSONAGES VAN MARJA PRUIS

De personages in de romans van de Nederlandse schrijfster Marja Pruis doen grote moeite zichzelf in de plooi te houden en de logica van de wereld te ontleden, maar steeds blijken hun gedachten te zijn afgedwaald. Ze misten nét waar het om ging. Ze lijken daardoor weliswaar onoplettend en wat onnozel, maar het is nog maar de vraag of de crux wel vrijgegeven is. Mensen behouden graag hun geheimen.

In *Bloem* (2002), de debuutroman van Pruis, is de hoofdpersoon druk bezig om, zoals de Joyceaanse, wellustige Molly Bloom haar seksuele fantasieën en tekortkomingen op te sommen waardoor zij de verhalen van twee treinpassagiers slechts in flarden tot zich krijgt. Net als de lezer. In *De vertrouweling* (2005) snapt schrijfster Saskia maar niet waarom haar beste vriendin Gwen plotseling van de aardbodem verdween. Ook in de nieuwste roman van Pruis, *Atoomgeheimen*, ontgaat de hoofdpersoon veel. Carice van Luijn mijmert nog na over haar werk, het huishouden, het moederschap, als ze met haar gezin op vakantie is op Curaçao en door haar verleden wordt ingehaald. Ze houdt twintig ballen in de lucht en heeft als ambitieuze, perfectionistische eigenaar van het beursgenoteerde lingeriebedrijf Caresse bitter weinig greep op wat er gebeurt. Dat roept frustratie en paniek op. De conclusie luidt dan ook: “Iedereen heeft het begrepen, behalve zij.”

Wil de auteur hiermee zeggen dat mensen eigenlijk enkel met zichzelf bezig zijn, waardoor de werkelijkheid niet kenbaar is? Dat is de boodschap van vrijwel alle auteurs. De vraag is hóe Pruis dit aantoot. Ze doet dat al vanaf haar eerste roman door meanderend te schrijven. Ze schakelt associatief, zoals dat bijvoorbeeld gebeurt in *Mrs. Dalloway* (1925) van Virginia Woolf. Die klassieker is zo sterk doordat er onder het kalme oppervlak een turbulente chaos van gedachten schuilt. Ultieme beleefdheid en beheerste gebaren verbergen diepe, universele emoties, die inhakken op de personages en de lezer. Dat is precies wat Pruis lijkt na te streven, alleen doet ze het op een modernere manier. Ze schakelt sneller en rustelozer. Zo denkt Carice constant in parallellen. Ze voert een conversatie, stelt ondertussen een boodschappenlijstje op — “De fruitschaal mag